

Bērnu tiesības uz līdzdalību

Publicēts: 11.06.2020.

2017.gada 10. aprīlī, Labklājības ministrijā notika starpdisciplinārs seminārs "Bērnu līdzdalības tiesību formālais nodrošinājums un īstenošana praksē bērnam būtiskajās dzīves jomās". Semināra mērķis bija izglītot dažādo jomu ekspertus par bērnu tiesību uz līdzdalību nodrošināšanas nozīmību ekspertu ikdienas darbā, kā arī iepazīstināt viņus ar Eiropas Padomes izstrādāto Bērnu līdzdalības novērtēšanas rīku.

Ar minēto semināru arī tika aizsākta minētā rīka ieviešana. Tā paredz starpnozaru izvērtējuma veikšanu par to, kā dažādās bērnam (personām, kuras jaunākas par 18 gadiem) nozīmīgās dzīves situācijās tiek ņemti vērā bērna viedokļi, lai pieņemtu bērnu situāciju ietekmējošus lēmumus.

Minētajā seminārā tika diskutēts par starptautisko cilvēktiesību ietvaru bērnu līdzdalības novērtēšanas procesā (Apvienoto Nāciju Organizācijas Bērnu tiesību konvencijas 12.pantu un Eiropas Padomes rekomendācijas (2012)2 par bērnu un jauniešu līdzdalību u.c.), aktuālo bērnu līdzdalības nodrošināšanas normatīvo regulējumu un praksi Latvijā dažādās jomās un dzīves situācijās, kad tiek skartas bērnu intereses. Tika prezentēts Eiropas Padomes Bērnu līdzdalības novērtēšanas rīka saturs, piemērošanas process un ieinteresēto pušu, arī bērnu un jauniešu, iesaiste tajā. Tāpat semināra dalībniekiem bija iespēja uzzināt par bērnu līdzdalības veicināšanas prakses piemēriem un secinājumiem no citām Eiropas valstīm, tai skaitā Igaunijas, kas 2015.gadā, tāpat kā Rumānija un Īrija aprobēja minēto bērnu līdzdalības novērtēšanas rīku. Vienlaicīgi tika arī diskutēts par to, kā iesaistīt dažādas bērnu grupas lēmumu pieņemšanā.

Semināra dalībnieki tika iepazīstināti ar turpmākajām bērnu līdzdalības novērtēšanas gaitā paredzētajām aktivitātēm, kā arī katra lomu un ieguldījumu minētā bērnu līdzdalības novērtējuma veikšanā.

Semināru vadīja starptautiskās bērnu tiesību ekspertes Džerisona Lensdouna (Gerison Lansdown) no Apvienotās Karalistes un Mike Šūrmane (Mieke Schuurman) no Nīderlandes. Ar pieredzi Eiropas Padomes Bērnu līdzdalības novērtēšanas rīka ieviešanā dalījās Igaunijas Bērnu labklājības savienības eksperte Kīra Gornisčeva. Ar datiem par līdz šim paveikto dalījās Latvijas Bērnu labklājības tīkla koordinatore Daiga Eiduka.

Minētais seminārs ir daļa no Eiropas Padomes Bērnu līdzdalības novērtēšanas rīka ieviešanas projekta, kuru turpmāk plānots veikt regulāri, lai valstī varētu dinamiskā novērtēt tās sasniegumus bērnu tiesību uz līdzdalību veicināšanā, pastāvošos trūkumus un veicamos pilnveidojumus. Minētais attiecas gan uz tiesiskā regulējuma ietvaru, gan praksi.

Minēto projektu Labklājības ministrija īsteno sadarbībā ar Eiropas Padomi un Latvijas Bērnu labklājības tīklu. Nozīmīgs sadarbības partneris ir Latvijas Jaunatnes padome. Tāpat nozīmīgs priekšnosacījums bērnu līdzdalības novērtējuma sekmīgai īstenošanai ir pašu bērnu vispusīga iesaiste. Projekts noslēgsies 2017.gada 31.decembrī.

Aptuveni pirms gada Bulgārijas galvaspilsētā Sofijā Eiropas valstu pārstāvji atbalstīja jaunās Eiropas Padomes Bērnu tiesību stratēģijas 2016.-2021.gadam pieņemšanu.

Šīs stratēģijas 2.prioritāte ir visu bērnu tiesības uz līdzdalību.

Stratēģijā akcentēts, ka:

bērniem ir tiesības tikt uzklašītiem un piedalīties to lēmumu pieņemšanā, kas skar gan katru no viņiem atsevišķi, gan viņus kopā

kā grupu. Patiešām ikvienam ir tiesības uz izpausmes brīvību, ko garantē Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 10.pants. Savukārt saskaņā ar ANO Bērnu tiesību konvenciju bērniem ir tiesības brīvi paust savu viedokli visos jautājumos, kas skar viņus, un tiesības uz to, lai viņu viedoklim tiktu pievērsta pienācīga uzmanība atbilstoši viņu vecumam un attīstības pakāpei.

Latvija 2016.gada janvārī Apvienoto Nāciju Organizācijas (ANO) Bērnu tiesību komitejā aizstāvēja nacionālo ziņojumu par ANO Bērnu tiesību konvencijas īstenošanu. Pēc ziņojuma aizstāvēšanas ANO Bērnu tiesību komiteja sniedza noslēguma apsvērumus par konvencijas izpildi Latvijā. Kā viens no būtiskiem veicamiem uzdevumiem tika minēts - vēl vairāk veicināt bērnu līdzdalību bērniem svarīgajās dzīves jomās. Tika arī rekomendēts izveidot vienotu bērnu līdzdalības novērtēšanas sistēmu.

Raugoties uz iespējamajiem veidiem, kā minēto ANO ieteikumu Latvija varētu ieviest dzīvē, tika identificēts unikāls (cita līdzvērtīga instrumenta pasaulē pagaidām nav) Eiropas Padomes Bērnu līdzdalības novērtēšanas rīks, izstrādāts un aprobēts 2015.gadā.

Bērnu līdzdalības novērtēšanas rīks - unikāls rīks (jeb metožu un kritēriju kopums), kuru valstis var (bez maksas) izmantot, lai saskaņoti pēc vienotiem starptautiski noteiktiem kritērijiem veidotu starpnozaru novērtējumu attiecībā uz vienu no četriem nozīmīgākajiem starptautiskajiem bērnu tiesību principiem – tiesībām uz līdzdalību, bez kura daudzu citu bērnu tiesību nodrošināšana nebūtu iespējama.

Turklāt ANO Bērnu tiesību komiteja ir norādījusi, ka no visu Bērnu tiesību konvencijā ietvertu bērnu tiesību kopuma četriem principiem (tiesības uz diskriminācijas aizliegumu; tiesības uz bērna labāko interešu ievērošanu; tiesība uz izdzīvošanu un attīstību un visbeidzot – tiesības uz līdzdalību jeb viedokļa uzklauššanu) ir prioritāra nozīme, lai visas pārējās bērna tiesības, kuras nostiprinātas konvencijā, varētu pilnvērtīgi ieviest.

Bērnu līdzdalības novērtējums Latvijā tika veikts arī līdz šim, gatavojot ziņojumu Apvienoto Nāciju Organizācijas Bērnu tiesību komitejai par ANO Bērnu tiesību konvencijas izpildi. Tomēr, ņemot vērā Apvienoto Nāciju Organizācijas Bērnu tiesību komitejas 2016.gada 29.janvāra noslēguma apsvērumos Latvijai sniegto ieteikumu izveidot valsts līmeņa bērnu līdzdalības tiesību nodrošināšanas novērtēšanas (monitorēšanas) sistēmu, Labklājības ministrija izlēma ieviest Latvijā Eiropas Padomes izstrādāto Bērnu līdzdalības novērtēšanas rīku.

Bērnu līdzdalības novērtēšanas rīks palīdzēs veikt regulāru bērnu līdzdalības novērtēšanu valsts, pašvaldību un katras iestāde vai organizācijas līmenī, iesaistot bērnus un jomas ekspertus (no valsts un pašvaldību institūcijām, nevalstiskajām organizācijām u.c.) un pēc vienotas metodikas, tādējādi nodrošinot iespēju analizēt bērnu līdzdalības dinamiku un dažādu politikas iniciatīvu ietekmi uz to.

Bērnu līdzdalības novērtēšanas rīks piedāvā veikt situācijas novērtējumu, balstoties uz 10 indikatoriem, kuru ietvaros tiek analizēts formālais ietvars (tiesiskais regulējums, politikas plānošanas dokumenti, neatkarīga bērnu tiesību aizstāvja esamība), gan praktiskas dabas jautājumi (bērnu tiesības piedalīties tiesas un ārpus tiesas procesos; bērniem draudzīgu sūdzību izskatīšanas procedūru esamība; bērnu tiesības uz līdzdalību kā tēma speciālistiem paredzētās izglītības programmās; bērnu informēšanas pasākumi; bērnu pārstāvība dažāda līmeņa sadarbības platformās; bērnu mērķa grupai paredzēta atgriezeniskā saite attiecībā uz vietējā līmeņa institūcijām un pakalpojumiem; atbalsts bērnu līdzdalībai dažādu starptautisku un reģionālu tiesību instrumentu monitorēšanā).

Lai vispusīgi novērtētu bērnu iesaistes situāciju un praksi Latvijā, tiks organizētas intervijas ar speciālistiem un fokusa grupas ar dažādu mērķa grupu bērniem. Galvenās jomas, uz kurām tiks likts uzsvars, vērtējot bērnu līdzdalību, ir izglītība (piemēram, skolās, pirmsskolas izglītības iestādēs); veselības aprūpe (ārstniecības iestādēs) un tieslietu, iekšlietu un sociālās jomas, (piemēram, situācijās, kad bērns ir cietis no vardarbības (policija, bāriņtiesa, sociālais dienests u.c.); ģimenē; justīcijas procedūru ietvaros (policija, prokuratūra, tiesa, ieslodzījuma vietas, probācija), kā arī daudzās citās bērnam svarīgās jomās.

 [Darba kārtība](#)

 [Bērnu tiesības būt uzklaušītiem – izprotot 12. pantu](#)

[Eiropas Padomes darbs pie bērnu līdzdalības – pārskats](#)

Bērnu līdzdalība Latvijā: sākotnējais ieskats normatīvajā ietvarā un bērnu viedokļos

Gadījuma izpēte par bērnu līdzdalību/"Funky Dragon" ("Pinkainais pūķis") Velsa, Apvienotā Karaliste

Jauniešu padomes Nīderlandes jauniešu aprūpes iestādēs

Pozitīvi rezultāti no Igaunijas – bērniem draudzīgas pieejas, kuras jau pastāv(ēja)

Bērnu līdzdalības novērtēšanas rīks

Bērnu līdzdalības novērtēšanas rīka ieviešana

Bērnu līdzdalības novērtēšanas rīka ieviešana Igaunijā – izaicinājumi, gūtās atziņas, turpmākie soļi

Bērnu līdzdalības novērtēšanas rīks

Bērnu līdzdalības novērtēšanas rīks - skaidrojošs materiāls bērniem

Vadlīnijas bērnu līdzdalības novērtēšanai

"Bērnu līdzdalības novērtējums. Latvijas nacionālais ziņojums"

<https://www.lm.gov.lv/lv/bernu-tiesibas-uz-lidzdalibu>